

Abdiás könyve a „kakukk-tojás”

A szentmise olvasmányai

Vajon a teljes Ó- és Újszövetségi Szentírás mekkora részét tartalmazza a szentmise lectionáriuma?

Nem olyan sokat olvasunk a Szentírásból, amint gondolnánk, de messze többet, mint ami a II. Vatikáni Zsinat előtti misekönyv szerint került felolvasásra.

Valamikor kispap koromban úgy hallottam a szemináriumban, hogy a zsinat után úgy állították össze az olvasmányos rendet, hogy minden felolvasásra kerüljön. Amikor tavaly a plébániai bibliaórán az Ószövetség kevésbé ismert könyveit vettük, két ténnyel szembesültem.

1/ Sok minden nem kerül felolvasásra a nyilvános istentiszteleteken a Bibliából.

2/ Vannak állítások, amik nem állják meg a helyüket. Komoly kutatások, elemzések is átvesznek bizonyos kijelentéseket. Nem bukkantam rá az ősforrásra, de elterjedt az állítás: ez a könyv nem is szerepel, mondják, például a Krónikák első könyvére, pedig nem is nagy utánajárással kideríthető, de igenis. Persze a mai számítógépes korban könnyebb az ellenőrzés és az utánajárás.

J. A., Jungmann, a „Szentmise” című könyvében azt írja:

„Minthogy a hívők rendszerint csak vasárnapokon és ünnepeken jöttek össze eucharishtiára, az olvasmányok kiválasztásának a Szentírás legfontosabb könyveire kellett szorítkoznia. Valószínűleg sohasem volt ez a szó szoros értelmében *lectio continua*, a szent könyvek folyamatos olvasása. Baumstark szerint az olvasmányok megválasztásának szír módszere juthatott legközelebb ehhez az eszményhez.”¹

A zsinati megújulás

1963-ban jelent meg a II. Vatikáni Zsinatnak a liturgia megújítását célzó irata. Ebben a pápa vezetésével összegyűlt püspökök ezt az irányelvet határozták meg:

„*Annak érdekében, hogy Isten ígéének asztala gazdagabban legyen megterítve a hívők számára, a Biblia kincseit jobban föl kell tárni úgy, hogy meghatározott számú év alatt a Szentírás fontosabb részeit olvassák föl a népnek.*” (Sacrosanctum Concilium 51. pont)

A II. Vatikáni Zsinatot megelőző misekönyvben ugyanis, amely 1570-től 1969-ig lényegileg változatlan formában volt használatban, a hétköznapi és a vasárnapi misékben egyaránt két bibliai szakasz szerepelt. Az első olvasmány, a lecke általában valamelyik újszövetségi levélből hangzott el, a második pedig egy evangéliumi rész volt. Vasárnap sosem olvastak fel az Ószövetségből, de húsvét és pünkösd előestéjén, vízkeresztkor és az azt követő héten, a nagyhéten és egyéb hétköznapi napokon, valamint bizonyos szentek napján ószövetségi olvasmány volt található a misében.²

A II. Vatikáni Zsinat után, amikor visszatérve a korábbi hagyományhoz a miseolvasmányok külön olvasmányos könyvekben (lectionáriumokban) kerültek kiadásra, a vasárnapi és főünnepi misék immár három olvasmányt tartalmaznak: - az első olvasmány az Ószövetségből van (illetve húsvéti időben az Apostolok cselekedeteiből vagy az év több szakában a Jelenések könyvéből), - a második az újszövetségi levelekből származik, - a harmadik pedig valamelyik evangéliumból való. A vasárnapi olvasmányok három éves ciklusokban ismétlődnek. Hétköznapi napokon továbbra is csak két olvasmány szerepel a misében. Az első, hosszabb olvasmány lehet akár ó-, akár újszövetségi, és két évente ismétlődik. Az evangéliumi szakaszok olvasása során pedig a folytatólagos olvasás elve érvényesül, vagyis egy év alatt szinte valamennyi fontosabb evangéliumi szöveg elhangzik. Várnagy Antal „Liturgia” könyvében így szerepel:

„A három olvasmány kiválasztása részben **tartalmi egybehangolás** (harmonisatio ex themate), részben **megközelítően folyamatos olvasás** (lectio semi-continuus) szerint történik.”³

Tehát mit is jelenthet az a törekvés, hogy szinte az összes könyv felolvasásra kerül?

Voltaképpen mekkora hányadát hallhatja a Bibliának az, aki rendszeresen részt vesz a vasárnapi, illetve a vasárnapi és a hétköznapi szentmiséken is?

A legpontosabb, leghosszabb általam elért tanulmány USA-ból való. Felix Just, Kaliforniában élő jezsuita biblikus tanár pontos kimutatást készített. Elemzéseket végzett, százalékokat számolt. Sőt bemutatja a zsinat előtt használatos Missale Romanum olvasmányos rendjét is.⁴

Felix Just három bibliai könyvet hiányolt: Judit, Krónikák 1. könyve, és Abdiás könyve.

Azonban kettő hibát találtam benne, mert Judit könyvét olvassuk egyszer: a 8. héten páros évben, szombaton: Jud 17,20-25. És ugyanígy olvassuk a Krónikák első könyvét is Nagyboldogasszony vigíliáján: 1Kron 15,3-4.15-15;16,1-2). És nem szerepel Abdiás könyve, és ezt én sem találtam sehol. Persze az is lehet, hogy az Usa-beli olvasmányos rend valamennyire eltér a magyartól, a helybeli ünnepek miatt. Just tanulmánya készítése során sok-sok órát tölthetett el, hogy pontos eredményre jusson. Magyar nyelven csak két rövid írást találtam, a liturgikus évről, és az olvasmányok rendjéről. A pécsi egyházmegye honlapján egy rövid, frappáns ismertetőt. A szombathelyi egyházmegye honlapján egy rövid szentmise magyarázatot. Ezen a két oldalon a hívek számára leegyszerűsítve az egyházi év olvasmányait, azt állapították meg, hogy Judit könyve, Eszter könyve, vagy az Énekek éneke, vagy a Krónikák első könyve nem szerepel, a liturgikus felolvasás rendjében. És valóban, ilyenformán egy átlag hívő nem találkozik a vasárnapi szentmisében ezekkel az ószövetségi könyvekkel. Pedig eldugott napokon ezek is szerepelnek. Némelyik könyv ritka helyre szorul. Joel próféta hamvazószerdára, és pünkösöd vigíliájára választható olvasmányként, vagy Ozeás próféta Jézus Szíve ünnepére, B liturgikus évben.

Mennyit hallunk a teljes Bibliából a szentmiséken?

Azt lehet mondani, hogy viszonylag keveset olvasunk fel belőle. Jelenleg a vasárnapi misére járó keresztény, az ószövetségi szövegek 3,7 %-át hallja, az Újszövetségnek pedig nagyjából negyedét. A legjobb az arány a négy evangélium esetében: az evangéliumok szövegének 58 %-a hangzik el a három éves ciklus valamely vasárnapján. Viszont összevetve a II. Vatikáni Zsinatot megelőző rendszerrel, jelentősen javult a helyzet. 1969-ig, lényegében nem is volt ószövetségi olvasmány, és az evangéliumoknak is csupán 22 %-a lett szétosztva, akkor még egy évre.

Persze a Szentírás jóval nagyobb részével találkozunk az, aki hétköznapi is részt tud venni a szentmisén. Ebben az esetben az evangéliumok 9/10-ét hallgathatja meg, az egyéb újszövetségi iratoknak több, mint a felét, és az Ószövetség könyveinek 13,5 %-ával is találkozhat. Teljes egészében egyedül János első levele kerül felolvasásra a Bibliából.

Négy olyan könyv van, mely csak egyetlen alkalommal szerepel, akár vasárnapról, akár hétköznapi napról van szó.

A legritkábban felolvasott könyvek, azaz, amelyek csak egyszer szerepelnek:

A Krónikák első könyve például csak Nagyboldogasszony vigíliáján kerül olvasásra, Judit könyve csak egy hétköznapi szombaton, Eszter könyve csak egy nagyböjti csütörtökön. Az Énekek énekét pedig csak adventben, december 21-én olvassuk. **Abdiás rövid könyvének azonban még hétköznapi sem hangzik el egyetlen sora sem.**

Persze ez a tanulmány sem teljes. A vasárnapi és hétköznapi olvasmányok rendjét könnyű követni. Az összes jóváhagyott olvasmányos könyveket, temetési, esketési, Szűz Mária és szentek votív miséit csak átfutottam, átlapoztam. Ami ismerős lehet mindenkinek, a házasságkötés olvasmányai között is szerepel az Énekek éneke. Viszont ezen lectionáriumok olvasmányai nincsenek digitalizálva, nem találhatók meg az interneten. Így nehéz bennük keresgélni.

A Zsoltárok könyvét nem vizsgáltam külön. **Annyi zsoltáridézet van a szentmisében, nem csak az olvasmány utáni válaszos zsoltár, hanem a mise bevezető énekében, az alleluja versben, az áldozás után is hallhatunk zsoltár részletet.** Így ez egy külön tanulmány lenne.

Miért csak egy könyv, János első levele kerül 100%-ban felolvasásra?

Lelkipásztori szempontok miatt is kimaradnak egyes versek, még akkor is, amikor tulajdonképpen egy adott történetet olvasunk fel.

„Figyelembe véve a lelkipásztori szempontokat, mely szerint vasárnapokon és főünnepeken az olvasmányban ne szerepeljenek nehéz szentírási szövegek, olykor egyes nehezen érthető versek ki is maradtak.”⁵

Egykoron úgy állították össze a vasárnapi olvasmányokat, hogy a legtöbb esetben egy mind a 3 szinoptikus által leírt példabeszéd, vagy csoda, csak az egyik szinoptikus evangélista szerint került bele az olvasmányos rendbe.

Ezek után lássuk a teljes katolikus Szentírás liturgiai olvasottságát!

A Lectionárium olvasmányai táblázatos rendben.

Az első oszlopban a fejezetek és versek a Katolikus Szentírás beosztása szerint (SZIT Biblia, 1975)

A második oszlopban a vasárnapok és a főünnepek olvasmány rendje szerinti felolvasott részek, a versek száma, illetve százalék szerint. Természetesen a 3 liturgikus év (A, B, C) összességében.

A harmadik oszlopban a vásár- és ünnepnapokhoz hozzáadva a hétköznapi olvasmányrendet, a két éves beosztás szerint.

A Zsoltárok könyve kimaradt az elemzésből, a sokszori és bonyolult olvasási rendje miatt.

A könyv neve	SZIT Biblia szerint		Vasárnapok és főünnepek olvasmányrendje		Vasárnapok, köznapok olvasmányrendje	
	Fejezetek	Versek	olv. versek	olvasási %	olv. versek	olvasási %
Teremtés könyve	50	1533	138	9 %	428	27,9 %
Kivonulás k.	40	1213	112	9,2 %	208	17,1%
Leviták k.	27	859	9	1 %	42	4,9 %
Számok k.	36	1289	11	0,9 %	81	6,3 %
Második Törvényk.	34	959	52	5,4 %	106	11,1 %
Józsue k.	24	658	9	1,4 %	42	6,4 %
Bírák k.	21	618	0	0	51	8,3 %
Rut k.	4	85	0	0	21	24,7 %
Sámuel 1. k.	31	810	31	3,8 %	148	18,3 %
Sámuel 2. k.	24	695	19	2,7 %	110	15,8 %
Királyk 1. k.	22	817	37	4,5 %	166	20,3 %
Királyok 2. k.	25	719	14	1,9 5	100	13,9%
Krónikák 1. k.	29	943	5	0,5 %	5	0,5 %
Krónikák 2. k.	36	821	8	1 %	17	2,1 %
Ezdrás k.	10	280	0	0	21	7,5 %
Nehemiás k.	13	405	8	2 %	19	4,7 5
Tóbiás k.	14	245	0	0	71	29 %
Judit k.	16	340	0	0	5	1,4 %
Eszter k.	16	272	0	0	7	2,6 %
Makkabeusok 1. k.	16	922	0	0	54	5,9 %
Makkabeusok 2. k.	15	556	8	1,4 %	35	6,3%
Jób k.	42	1068	11	1 %	87	8,1 %
Zsoltárok könyve	kihagyva	az	elemzésből			
Példabeszédek k.	31	915	24	2,6 %	47	5,1 %
Prédikátor k.	12	222	4	1,8 %	34	15,3 %
Énekek Éneke	8	117	0	0	7	6 %
Bölcsesség k.	19	436	42	9,6 %	102	23,4 %

Sirák fia k.	51	1372	48	3,5 %	208	15,2 %
Izajás k.	66	1291	166	12,9 %	322	24,9 %
Jeremiás k.	52	1364	38	2,8 %	162	11,9 %
Síralmak k.	5	154	0	0	8	5,2 %
Báruk k.	6	213	27	12,7 %	44	20,7 %
Ezekiel k.	48	1273	48	3,8 %	180	14,1 %
Dániel k.	14	530	5	0,9 %	178	33,6 %
Ozeás k.	14	197	11	5,6 %	38	19,3 %
Joel k.	4	73	5	6,8 %	27	37 %
Ámosz k.	9	146	13	8,9 %	51	34,9 %
Abdiás k.	1	21	0	0	0	0
Jónás k.	4	48	6	12,5 %	39	81,3 %
Mikeás k.	7	105	4	3,8 %	24	22,9 %
Náhum k.	3	47	0	0	8	17 %
Habakuk k.	3	56	5	8,9 %	12	21,4 %
Szofoniás k.	3	53	8	15,1 %	13	24,5 %
Aggeus k.	2	38	0	0	18	47,4 %
Zakariás k.	14	211	5	2,4 %	24	11,4 %
Malakiás k.	3	56	6	10,9 %	18	32,7 %

Az Ószövetség olvasottsága összesítésben, a Zsoltárok könyve nélkül

Egy kis eltérés itt-ott lehet, mert az első oszlop a SZIT Biblia szerinti fejezet és versbeosztást követi. A második és harmadik oszlop pedig a Lectionárium jelölését, ez pedig, mint ismeretes, néha eltér a Biblia fordításoktól, ha például hozzáír egy kis kommentárt. Ez azonban érdemben nem befolyásolja a végeredményt. Ez igaz, a következő, újszövetségi táblázatra is.

A könyv neve	SZIT Biblia szerint		Vasárnapok és főünnepek olvasmányrendje		Vasárnapok, köznapok olvasmányrendje	
	Fejezetek	Versek	olv. versek	olvasási %	olv. versek	olvasási %
Ószövetség						
Pentateuchus	187	5853	322	5,5 %	865	14,8 %
Történeti könyvek	316	9186	134	1,5 %	872	9,5 %
Bölcsességi k.	163	4130	129	3,1 %	485	11,7 %
A négy nagypróféta	191	4825	284	5,9 %	894	18,5 %
12 kispróféta	67	1050	63	6 %	272	25,9 %
az ÓSZÖVETSÉG	924	25044	932	3,7 %	3378	13,5 %

Az Újszövetség könyveinek olvasottsága a liturgiában

A vásár- és főünnepek olvasmányai, a 3 éves A, B, C évet számítva, a köznapok olvasmányai a két éves olvasmányrend szerint.

A könyv neve	SZIT Biblia szerint		Vasárnapok és főünnepek olvasmányrendje		Vasárnapok, köznapok olvasmányrendje	
	Fejezetek	Versek	olv. versek	olvasási %	olv. versek	olvasási %
Újszövetség						
Máté ev.	28	1071	594	55,5 %	916	85,5 %
Márk ev.	16	678	414	61,1 %	653	96,3 %
Lukács ev.	24	1151	650	56,5 %	1011	87,8 %
János ev.	21	879	526	59,8%	813	92,5 %
Apostolok csel.	28	1007	165	16,4%	492	48,9 %
Római levél.	16	433	117	27 %	228	52,7 %
Korintusi 1. levél	16	437	162	37,1 %	244	55,8 %

Korintusi 2. levél	13	256	48	18,8%	123	48 %
Galata levél	6	149	47	31,5 %	90	60,4 %
Efezusi levél	6	155	96	61,9 %	141	91 %
Filippi levél	4	104	47	45,2 %	73	70,2 %
Kolosszei levél	4	95	35	36,8 %	62	65,3 %
Tesszalóniki 1. lev.	5	89	39	43,8 %	69	77,5 %
Tesszalóniki 2. lev.	3	47	17	36,2 %	28	56,9 %
Timóteus 1. levél	6	113	20	17,7 %	51	45,1 %
Timóteus 2. levél	4	83	25	30,1 %	39	47 %
Titusznak írt lev.	3	46	8	17,4 %	28	60,9 %
Filemonnak írt lev.	1	25	8	32 %	19	76 %
Zsidóknak írt lev.	13	303	84	27,7 %	188	62 %
Szent Jakab levele	5	108	31	28,7 %	99	91,7 %
Péter 1. levele	5	105	36	34,3 %	57	54,3 %
Péter 2. levele	3	61	7	11,5 %	15	24,6 %
János 1. levél	5	105	33	31,4 %	95	100 %
János 2. levél	1	13	0	0	6	46,2
János 3. levél	1	15	0	0	4	26,7 %
Júdás levél	1	25	0	0	6	24 %
Jelenések könyve	22	404	38	9,4 %	129	31,9 %

Az Újszövetség könyveinek olvasottság a liturgiában, összefoglalóan:

A könyv neve	SZIT Biblia szerint		Vasárnapok és főünnepek olvasmányrendje		Vasárnapok, köznapok olvasmányrendje	
	Fejezetek	Versek	olv. versek	olvasási %	olv. versek	olvasási %
Újszövetség						
A 4 evangélium	89	3779	2184	57,8 %	3393	89,8 %
Szent Pál levelei	87	2032	669	33 %	1195	58,9%
Katolikus levelek	21	432	107	24,7%	292	67,6 %
Újszövetség az evangéliumok nélkül	171	4178	1063	25,4 %	2296	54,9%
Újszövetség összesen	260	7957	3247	40,8%	5689	71,5 %

Ami kimaradt, azt kiírjuk a szentmiséből?

A „Szentmise olvasmányai „A” év” vasárnapi és főünnepekre szóló olvasmányos kötetének elején található egy 31 oldalas „Előzetese tudnivalók” eligazító az igeliturgiáról. Javaslát, buzdítás ugyan sehol sincs benne, hogy az olvasmányos könyvekben található szentírási részekén kívül mást is olvassunk. Azonban kizárva sincs. Az „igeliturgia a szentmisében” fejezet így ír a biblia olvasmányokról: „A bibliai olvasmányok a Szentírásból vett énekekkel együtt sem el nem hagyhatók, sem meg nem rövidíthetők, vagy ami még súlyosabb volna, nem szabad helyettük mást olvasni, ami nem a Bibliából való.”⁶ Tehát nincs kizárva, hogy magunk válasszunk a Bibliából, amikor a liturgia ezt megengedi: évközi köznapokon. Előfordulhat például lelkigyakorlat, táborozás, konferencia alkalmával, hogy a lekipásztori szempontok azt kívánják, magunk válasszunk szentírási szakaszt, ami lehet épp máshol, máskor nem is szereplő idézet a Szentírásból.

Összességében

Tehát az állapítható meg, hogy a szentmise megújított liturgiájában, a zsinat óta a legfontosabb üzenetek elhangzanak. Az Újszövetségből eléggé bőven olvasunk, hogy az egyes levelek lényeges tartalma sorra kerüljön. Az Ószövetségből csak válogatott helyek

kerülnek sorra, hogy a lehetőség szerint megmutatkozzék az egyes könyvek jellege. A történeti olvasmányok úgy vannak megválogatva, hogy áttekinthető legyen belőlük a Jézus Krisztus megtestesülését megelőző egész üdvösségtörténet. Ezenfelül néhányszor a bölcsességi könyvekből kiragadott szövegek világítják meg a történelmi események vallási jelentését. Csaknem minden ószövetségi könyv helyet kapott az egyházi év köznapi olvasmányrendjében. Csupán egy könyv maradt ki teljesen: Abdiás. De a többiekből, ha nem is sok, de előkerül egy-két szöveg vasárnapokon és egyéb időszakok köznapjain. Az eucharisztia ünneplésében résztvevő hívő egy gazdagon terített asztalról részesedhet Isten igéjének táplálékából. Ez fokozottan igaz a hétköznapi misék esetében. Ugyanakkor az is látható, hogy bőséggel akadnak olyan részei a mind az ó-, mind az újszövetségi Szentírásnak, amelyek csak az egyéni vagy csoportos bibliaolvasás és - tanulmányozás révén válnak megismerhetővé. Ezért a mai kereszténynek sem szól más üzenet, mint Szent Ágostonnak a negyedik és ötödik század fordulóján: „Tolle lege!” - „Vedd és olvasd!”.

Horváth Zoltán plébános

Források, irodalom:

^{1/} J. A. Jungmann: A szentmise 173. oldal. (Prugg Verlag, Eisenstadt 1977)

^{2/} Dr. Petró József: A szentmise története 1931

^{3/} Várnagy Antal: Liturgia, 251. oldal. – Lámpás kiadó Abaliget, 1993

^{4/} Felix Just S.J. , PhD: Lectionary statistics

<http://catholic-resources.org/Lectionary/Statistics.htm>

^{5/} Várnagy Antal Liturgia, 252. oldal c) pont

^{6/} A Szentmise olvasmányai „A” év vasárnapjaira és főünnepeire. 15. oldal, a) 12. pont.

Katolikus lexikon: *olvasmányrend*, *lectionárium* címszavak

Az olvasmányok rendje vasárnapokon:

http://www.plebania.net/hittanterem/?op=view&k_id=1118

Az olvasmányok rendje hétköznapi napokon:

http://www.plebania.net/hittanterem/?op=view&k_id=1119

Meskó Lajos Sch. P: Vasárnapi kalauz. – 5. függelék: vásár- és ünnepnap olvasmányok, - 6. függelék, hétköznapi olvasmányok; - 7. függelék: Szentírási helyek mutatója; - 8. függelék: válaszos zsoltárok mutatója.